

Голові
разової спеціалізованої вченої
ради Волинського національного
університету імені Лесі Українки,
доктору політичних наук,
професору, декану факультету
міжнародних відносин
Волинського національного
університету імені Лесі Українки
Шуляк Антоніні Миколаївні

ВІДГУК

на дисертаційну роботу Міщука Віктора Валентиновича на тему:
«Національні чинники в євроінтеграційних процесах країн Вишеградської
групи», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 29
«Міжнародні відносини» за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Актуальність теми дослідження. Розвиток європейської інтеграції після завершення «холодної війни» та характер трансформаційних процесів на континенті актуалізували проблему пошуку форм, інструментів та механізмів взаємодії ЄС з державам Центрально-Східної Європи, які після краху комуністичних режимів демократизувалися і шукали свого місця в об'єднаній Європі. Після нетривало періоду дискусій ЄС розпочав і втілює проект великого розширення на Схід, в результаті якого здавалося, що в Європі 1990-х-2000 років національна держава згасає. Після падіння комунізму в Центрально-Східній Європі країни регіону обміняли національне утвердження на європейську інтеграцію. Після тисячоліть війн між імперіями та націями Європа обрала єднання, відкритість, мир і процвітання. Національна ворожнеча потьмяніла, а національні кордони пом'якшилися. Але як Центрально-Східна Європа, і зокрема країни Вишеградської групи, подолали шлях від революцій до інтеграції – від 1989 до 2004 року – і куди вони прямують далі та чи це рух в одному напрямі – ці питання залишаються актуальними для науковців-європейців.

Представлена до захисту дисертаційна робота присвячена актуальній у науково-теоретичному та практичному аспектах темі. Автор дисертації –

Віктор Валентинович Міщук – поставив перед собою амбітне завдання з'ясувати, як держави Вишеградської групи узгоджували свою національну силу з постнаціональним духом ЄС в процесі приєднання до нього і наскільки спокуси націоналізму й прагматизму повернулися, відколи ці держави стали повноправними членами об'єднаної Європи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертант чітко сформулював мету дослідження, що полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні впливу національних чинників на європейські інтеграційні процеси на прикладі країн Вишеградської групи. При цьому особлива увага зосереджується на проблемах поєднання національних інтересів, національного суверенітету, національної ідентичності з інтеграцією в Європейському Союзі. Відповідно до неї запропоновано об'єкт і предмет, поставлено основні завдання дисертації, подано їх об'єктивну мотивацію, визначено методологію і методи дослідження, продумано логіку роботи і систему аргументації, виконано значний обсяг аналізу даних. Структура дисертаційного дослідження добре продумана, логічно обумовлена, охоплює весь комплекс основних, найбільш актуальних аспектів розглядуваної проблеми.

До позитивних рис роботи варто віднести скрупульозний аналіз вітчизняної і зарубіжної літератури з розглядуваної проблематики, виділення проблемно-тематичних напрямів у її науковому осмисленні (розділ 1). Використана в роботі теоретична база є цілком репрезентативною й у сукупності з використанням адекватних методологічних підходів забезпечує достатню обґрунтованість наукових положень дисертації, їх достовірність і новизну.

Аналіз особливостей східного розширення ЄС з урахуванням національних чинників у державах Вишеградської групи, запропонований дисертантом у другому розділі роботи, є основою для розуміння основних дилем, з якими зіткнулися ці держави і сам ЄС у ході його великого

розширення у Центрально-Східній Європі. Автор визначив основні аспекти впливу національних чинників на інтеграційний процес.

Дисертант акцентує на позитивному впливі національної ідентичності та суверенітету на інтеграційний шлях Польщі, Угорщини, Чехії та Словаччини. Проведений у науковій роботі SWOT-аналіз дав можливість автору зробити висновок про те, що національні чинники в країнах Вишеградської групи до 2004 року не суперечили, а, навпаки, сприяли їх долученню до Європейського Союзу. Автор слушно наголошує, що інтеграція до ЄС початково слабких у міжнародній суб'єктності держав не обмежувала їхніх можливостей співпраці з третіми сторонами, натомість відкривала нові двері в міжнародній політиці.

За допомогою контент-аналізу програм сучасних провідних парламентських сил держав Вишеградської групи, проведеного у третьому розділі роботи, автор доводить, що євроскептичні погляди щодо багатьох сфер і політик ЄС, притаманні цим партіям, базуються на національних факторах. Автор проаналізував також вплив національних чинників на формування основних концепцій та підходів до зовнішньої політики країн Вишеградської групи та прийшов до слушного висновку, що національні фактори мають найбільший вплив при здійсненні атлантичної зовнішньої політики з автономістським підходом. У цьому ж розділі проаналізовано вплив національних чинників на європейську інтеграцію України та взаємовідносини з державами Вишеградської четвірки. Змодельовано найуспішніші сценарії використання національних факторів України з метою підвищення ступеня інтегрованості з Європейським Союзом.

Наукова новизна результатів дисертації. Наукова новизна дисертації Міщука В. В. визначається передусім тим, що ця робота своєчасно і загалом успішно заповнює прогалину у серйозних дослідженнях співвідношення національних і наднаціональних чинників у процесі інтеграції держав Центрально-Східної Європи до ЄС на прикладі країн Вишеградської групи.

Практичне значення одержаних результатів дослідження.
Практичне значення розглянутого дисертаційного дослідження вбачається у тому, що отримані В. В. Міщуком результати можуть бути враховані у науково-дослідному, навчальному процесі у ЗВО України на профільних спеціальностях та у формуванні виваженої і далекоглядної євроінтеграційної стратегії України на експертному та державному рівнях.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів
в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертаційної роботи повно і всебічно викладено у статтях в трьох фахових виданнях України, а також одній публікації у періодичному науковому виданні держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу. Додатково результати дослідження тезово подано в матеріалах конференцій.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Робота складається із вступу, трьох розділів, поділених на дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел – 169 позицій, загальний зміст дисертації становить 218 сторінок. Оформлення дисертації відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40. Аналіз тексту дисертаційної роботи свідчить про дотримання автором вимог академічної доброчесності. У роботі подано посилання на відповідні джерела при використанні ідей, розробок, тверджень і відомостей, а також надано достовірну інформацію про результати наукової роботи, використані методи дослідження і джерела інформації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Незважаючи на високу оцінку дослідження, необхідно звернути увагу й на деякі його недоліки.

По-перше, хоча у підрозділі 1.2. роботи «Джерельна база вивчення чинників впливу на інтеграційно-деінтеграційні процеси в країнах Вишеградської групи» автор здійснив ретельний систематизований огляд

наукової літератури, дотичної до теми роботи, необхідно було також вказати, на яких різновидах первинних джерел базується дослідження. У тексті автор аналізує і звіти Єврокомісії, і програми політичних партій, і дані соціологічних досліджень, втім обґрунтування доцільності використання цих та інших категорій джерел, аналізу їх інформативних можливостей автор, на жаль, не подає.

По-друге, на нашу думку, недостатньо обґрунтованим є положення на С. 113, що «країни Вишеградської групи є яскравим прикладом євроскептичної політики на державному рівні», а також висновок на С. 175, що «тут на перший план виходить національний прагматизм у поєднанні з євроскептицизмом». У цьому контексті щонайменше слід би було вказати на суттєві відмінності в масштабах поширення євроскептицизму, з одного боку, в Угорщині та Польщі, а, з іншого, в Словаччині та Чехії.

По-третє, автор обмежився розглядом партійного євроскептицизму в досліджуваних країнах, але майже повністю обійшов увагою вивчення суспільного євроскептицизму.

По-четверте, у роботі є стилістичні огріхи та помилки, зокрема, напевно доцільно говорити про «проект «Розширення ЄС на Схід» (С. 101 та ін.), беручи словосполучення в лапки та пишучи з великої літери; дослідницю М.-А. Вахудову автор помилково називає в тексті роботи М. Вахудінова (С. 102 та ін.). У роботі зустрічаються також технічні огріхи (С. 112, 114, 122 та ін.).

Водночас, на нашу думку, вищезазначені недоліки у цілому не знижують цінності й наукової новизни дисертаційного дослідження, яке дійсно становить значний науковий і практичний інтерес.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Міщука Віктора Валентиновича на тему: «Національні чинники в євроінтеграційних процесах країн Вишеградської групи», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 291 «Міжнародні

відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить обгрунтовані і достовірні наукові результати. Отримані результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення для реалізації євроінтеграційної стратегії України.

Дисертаційна робота Міщука Віктора Валентиновича відповідає спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» і вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за відповідною спеціальністю.

Опонент

доктор політичних наук,

професор, завідувач кафедри міжнародних

відносин Навчально-наукового інституту

міжнародних відносин та національної безпеки

Національного університету

«Острозька академія»

Тетяна СИДОРУК

Людмила Сидорук Т.В.

підтверджую

фах Влад Лешенюк О.А.

